

Judikatura k dovolání

§ 236

Proti rozhodnutím odvolacího soudu, která nejsou uvedena v ustanoveních § 237 až 239 OSŘ není dovolání přípustné. **(Usnesení NS sp. zn. 22 Cdo 2423/2007, C 5231)**

§ 237

Byl-li dovoláním napaden pouze výrok rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto o úroku z prodlení požadovaném na dobu neurčitou (až „do zaplacení“), neuplatní se omezení přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Nebyla-li doba uspokojení nároků na náhradu za ztrátu na výdělků z odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání určena v rozhodnutí nebo mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem dohodnuta, je zaměstnavatel povinen dávky za dobu minulou (náležející za dobu před podáním žádosti) uspokojit do 3 dnů ode dne, kdy ho o to zaměstnanec požádal, a požadované dávky splatné teprve v budoucnu mu platit pravidelně jednou měsíčně, a to nejpozději do konce měsíce, neurčil-li zaměstnanec v žádosti jiný (dřívější) den. Ocítne-li se zaměstnavatel v prodlení s uspokojením nároků na náhradu za ztrátu na výdělků, může zaměstnanec požadovat úroky z prodlení; pro úroky z prodlení ohledně dávek náhrad, které se stanou splatnými teprve v budoucnu, jsou rozhodné okolnosti, které tu jsou (budou) v době, kdy nastala splatnost jednotlivých dávek. **(R 56/2006)**

Spočívá-li rozsudek, jímž odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, na posouzení více právních otázek, z nichž každé samo o sobě vede k zamítnutí žaloby, není dovolání ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné, jestliže řešení některé z těchto otázek nebylo dovoláním zpochybněno, nebo jestliže ohledně některé z těchto otázek není splněna podmínka zásadního právního významu napadeného rozhodnutí ve věci samé. **(R 48/2006)**

Podmínky připuštění dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 je třeba vykládat tak, aby byla naplněna jak ústavou stanovená povinnost soudů poskytovat jednotlivci ochranu jeho základních práv (čl. 4 Ústavy ČR), tak i účel daného typu dovolacího řízení, který směřuje ke sjednocení judikatury obecných soudů. Přitom z hlediska sjednocování judikatury není rozhodující, zda řešená otázka, která nebyla judikaturou dovolacího soudu řešena, nebo je odvolacími soudy a dovolacím soudem řešena rozdílně, je svou povahou hmotněprávní či procesněprávní.

Z uvedeného plyne, že přípustnost dovolání je třeba spojovat i s otázkou případných vad řízení, resp. s otázkou výkladu procesních předpisů, který mohl ve výsledku ovlivnit samotné rozhodnutí o hmotných subjektivních právech dovolatelů. **(II. ÚS 2339/07)**

Pokud rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR postrádá (být stručné) odůvodnění, proč tento soud nepovažoval otázku předloženou mu v dovolání za otázku zásadního právního významu, je třeba takové rozhodnutí považovat za nepřezkoumatelné, a tudíž stojící v rozporu s principy právního státu. **(III. ÚS 289/04)**

Dovolací soud si musí být při výkladu a aplikaci podmínek připuštění dovolání vědom toho, že účastník řízení jím vždy sleduje ochranu svých subjektivních práv bez ohledu na to, jaký jiný účel řízení o mimořádném opravném prostředku sleduje. Ochranu subjektivních práv proto nelze pouštět ze zřetele ani tam, kde je zákonodárcem sledovaným účelem řízení o

mimořádném opravném prostředku tzv. sjednocování judikatury. Tento účel nemůže převážit nad ochranou subjektivních práv účastníka řízení tak, že se ochrana subjektivního práva zcela vyprázdní a tento účastník se stává pouze jakýmsi "dodavatelem materiálu" pro sjednocování judikatury, nýbrž je třeba hledat vztah přiměřené rovnováhy mezi omezením práva na přístup k soudu a tímto účelem, který současně reprezentuje veřejný zájem, jímž je v daném případě zajištění souladné aplikace a interpretace jednoduchého práva obecnými soudy.

Podmínky přípuštění dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 je třeba vykládat tak, aby byla naplněna jak ústavou stanovená povinnost soudů poskytovat jednotlivci ochranu jeho základních práv (čl. 4 Ústavy ČR), tak i účel daného typu dovolacího řízení, který směřuje ke sjednocení judikatury obecných soudů. **(IV. ÚS 128/05)**

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, z jehož odůvodnění se nelze dovědět, proč otázku předloženou mu v dovolání nepovažoval za otázku zásadního právního významu (např. citací judikátů tohoto soudu, které věc řeší a pro jejichž změnu či odchýlení se od nich neshledal Nejvyšší soud důvod), je třeba považovat za nepřezkoumatelné, a tudíž stojící v rozporu s principy právního státu. **(II. ÚS 594/02)**

§ 239

Dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně o zastavení řízení bylo § 106 odst. 1 o. s. ř., je přípustné podle § 239 odst. 2 písm. a) o. s. ř. **(R 37/2006)**

§ 240

Pokud Nejvyšší soud ČR rozhodl, že se ve věci aplikuje původní jednoměsíční lhůta pro podání dovolání, učinil tak plně v rámci své pravomoci nejvyšší soudní instance, interpretující podústavní právo, a Ústavní soud v zásadě nemá pravomoc jeho právní závěr přehodnocovat. Ústavní soud je však povinen dbát na to, aby při používání procesních norem byly dodržovány základní principy demokratického právního státu. K těmto principům však Nejvyšší soud ČR nepřihlédl dostatečně, pokud odmítl vztáhnout poučovací povinnost odvolacího soudu o možnosti podat dovolání též na řízení, na něž se aplikuje stará procesní úprava, resp. pokud absenci takového poučení nevezal v úvahu a nevyložil ji ve prospěch stěžovatelů. Byť stará procesní úprava vskutku o poučovací povinnosti o možnosti podat dovolání výslovně nehovoří, je analogická aplikace o poučovací povinnosti, která nabyla účinnosti 1. 1. 2001, nezbytná pro dosažení potřebné míry právní jistoty účastníků občanského soudního řízení jako základní hodnoty vyplývající z pojmu demokratického právního státu.

Ústavní soud dodává, že zvláště za shora opakovaně popsané situace, kdy novelizací občanského soudního řádu zákonem č. 30/2000 Sb. došlo od 1. ledna 2001 ke změně lhůty k podání dovolání stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. - přičemž podle ustanovení části dvanácté hlavy první bodu 17) zákona č. 30/2000 Sb. se dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu projednají podle dosavadních právních předpisů - nastal komplikovaný právní stav, v němž bylo pro účastníky neskutné se orientovat. Tím spíše bylo zapotřebí dbát na to, aby byli o lhůtě, ve které je možno podat dovolání, řádně poučeni tak, aby neutrpěli újmu na svých právech. Na to v zásadě upozornil i stěžovatel v ústavní stížnosti. Pro úplnost lze doplnit, že i kdyby taková obecná poučovací povinnost soudu nevyplývala z ustanovení § 5 o. s. ř., je možné ji dovodit z čl. 36 odst. 1 Listiny, která je součástí ústavního pořádku České republiky, a z čl. 95 odst. 1 Ústavy ČR. Skutečnost, že tato poučovací povinnost odvolacího soudu byla výslovně vtělena do ustanovení § 240 o. s. ř. až novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb.

s účinností od 1. 1. 2001, není podle názoru Ústavního soudu právně relevantní, neboť označeným zákonem bylo do občanského soudního řádu zařazeno nové ustanovení právě proto, že dřívější znění nemohlo v rovině ústavněprávní již nadále obstát. **(I. ÚS 175/04)**

§ 241a

Pouze interpretace, podle které rozhodnutí soudu, proti němuž je založena přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., lze obecně napadnout jednak z důvodů nesprávného právního posouzení věci, tak i z důvodů vad řízení, znamená současné naplnění jak ústavně stanovené povinnosti soudů poskytovat jednotlivci ochranu jeho základních práv, tak i účelu daného typu dovolacího řízení, který směřuje mj. ke sjednocení judikatury obecných soudů. Výklad, podle kterého důvod dovolání podle § 241a odst. 2 písm. a) o.s.ř. vylučuje možnost připuštění dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., vede k nepřipustnému zúžení práva na přístup k dovolacímu soudu. **(II. ÚS 182/05)**

§ 241b

Tzv. blanketní dovolání může být doplněno o údaj o tom, v jakém rozsahu nebo z jakých důvodů se rozhodnutí odvolacího soudu napadá, jen do uplynutí dovolací lhůty. Dovolání, které nebylo o uvedené náležitosti doplněno v propadlé (prekluzivní) lhůtě určené v ustanovení § 241b odst. 3 o. s. ř., Nejvyšší soud odmítne podle § 43 odst. 2 o. s. ř. **(R 21/2004)**

§ 242

Při posuzování věcné správnosti dovoláním napadeného pravomocného rozsudku odvolacího soudu nemůže dovolací soud přihlížet ke změnám v hmotněprávní úpravě, které nastaly po rozhodnutí odvolacího soudu. **(R 5/1997)**

§ 243c

Nedostatek tohoto zastoupení je nedostatkem bránícím v pokračování dovolacího řízení. Jestliže dovolatel přes výzvu a poučení ze strany dovolacího soudu uvedený nedostatek ve stanovené lhůtě neodstraní, bude dovolací řízení usnesením dovolacího soudu zastaveno ve smyslu ustanovení § 243c o. s. ř. a ustanovení § 43 odst. 2 a § 104 odst. 1 o. s. ř. **(R 13/1993)**

Požadavky, které je třeba klást na rozhodování obecných soudů, vyjádřil Ústavní soud již v řadě svých rozhodnutí. Především uvedl, že nezávislost rozhodování obecných soudů se uskutečňuje v ústavním a zákonném procesněprávním a hmotněprávním rámci. Procesněprávní rámec představují především principy řádného a spravedlivého procesu, jak vyplývají z čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod, jakož i z čl. 1 Ústavy České republiky. Jedním z těchto principů, představujícím součást práva na řádný proces, jakož i pojmu právního státu (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 1 Ústavy České republiky) a vylučujícím libovůli při rozhodování, je i povinnost soudů své rozsudky odůvodnit. (nález sp. zn. III. ÚS 84/94, Sbíрка nálezů a usnesení ÚS ČR, svazek 3, č. 34, str. 257). V nálezu sp. zn. III. ÚS 176/96 (Sbíрка nálezů a usnesení ÚS ČR, svazek 6, č. 89, str. 151) pak Ústavní soud vyslovil názor, že má-li být splněn jeden z účelů soudní jurisdikce, totiž požadavek "výchovy k zachování zákona. k úctě k právům spoluobčanů" (§ 1 občanského soudního řádu), je zcela nezbytné, aby rozhodnutí obecných soudů nejen odpovídala zákonu v meritu věci a byla vydávána za plného respektu k procesním normám,

ale aby také odůvodnění vydaných rozhodnutí ve vztahu k zmíněnému účelu odpovídalo kritériím daným ustanovením § 157 odst. 2 in fine, odst. 3 občanského soudního řádu, neboť jen věcně správná (zákonu zcela odpovídající) rozhodnutí a náležitě, tj. zákonem vyžadovaným způsobem odůvodněná rozhodnutí naplňují - jako neoddělitelná součást "stanoveného postupu" - ústavní kritéria plynoucí z Listiny základních práv a svobod (čl. 38 odst. 1). Obdobně jako ve skutkové oblasti, i v oblasti nedostatečně vyložené a zdůvodněné právní argumentace nastávají obdobné následky vedoucí k neúplnosti a zejména k nepřesvědčivosti rozhodnutí, což je ovšem v rozporu nejen s požadovaným účelem soudního řízení, ale též i se zásadami spravedlivého procesu (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod), jak jim Ústavní soud rozumí.

Pro posuzovanou věc je významný i nálezný sp. zn. III. ÚS 206/98 (Sbírka nálezů a usnesení ÚS ČR, svazek 11, č. 80, str. 231 a násl.), ve kterém Ústavní soud uvedl, že součástí ústavního rámce nezávislosti soudů je jejich povinnost dbát rovnosti v právech plynoucí z čl. 1 Listiny. Rovnost v právech ve vztahu k obecným soudům zakládá tudíž, kromě jiného, právo na stejné rozhodování ve stejných věcech a zároveň vylučuje libovůli při aplikaci práva.

Na druhé straně však také Ústavní soud ve své judikatuře konstatoval, že právo na dovolání ústavně zaručeno není a tento mimořádný opravný prostředek, který zákon dává účastníkům civilního a trestního řízení k dispozici, jde tedy nad rámec ústavně zaručených procesních oprávnění (usnesení sp. zn. III. ÚS 298/02, Sbírka nálezů a usnesení ÚS ČR, sv. 26, č. 18, str. 381).

Přesto, že z ústavního pořádku nevyplývá nárok na podání dovolání, resp. jiného, tzv. mimořádného opravného prostředku, považoval Ústavní soud za klíčové posouzení otázky, zda zákonodárcem zvolený postup dostatečně eliminuje případnou svévoli při aplikaci práva, což nepochybně patří ke znakům právního státu. Jinak řečeno, zda skutečnost, že určitý procesní institut jde nad rámec ústavních požadavků, je sama o sobě dostatečným důvodem pro závěr, že na odůvodnění rozhodnutí o takovém prostředku není nezbytné klást kritéria vyplývající z dosavadní judikatury Ústavního soudu, resp., že tato kritéria není nezbytné uplatňovat ani přiměřeně. Další otázkou, na kterou musel Ústavní soud odpovědět pak bylo, zda omezení práva dovolatele dozvědět se (v určitých případech) z jakých důvodů Nejvyšší soud jeho návrh odmítl, je přiměřené sledovanému cíli, resp., zda vůbec tomuto cíli může posloužit.

Důvodová zpráva k ustanovení § 243c odst. 2 o.s.ř. uvádí, že poněvadž příčina, pro kterou Nejvyšší soud dovolání odmítá je zjevná, není potřeba rozhodnutí odůvodňovat. Ve stejném duchu vyzněla i vyjádření obou komor Parlamentu a stanoviska Ministerstva spravedlnosti a Nejvyššího soudu ČR. Podle přesvědčení Ústavního soudu je však tato argumentace nepřesvědčivá, neboť "zjevnost" příčiny je de facto vyjádřena pouze odkazem na text příslušného ustanovení o.s.ř., což je vlastně jakási argumentace v kruhu. Dovolatel se tedy nedoví, byť stručně, proč Nejvyšší soud otázku předloženou mu v dovolání, nepovažoval za otázku zásadního právního významu, resp. proč podané dovolání posoudil jako zjevně bezdůvodné. V tomto směru je tedy rozhodnutí Nejvyššího soudu nepřezkoumatelné, což by snad mohlo obstát v situaci, pokud by Nejvyšší soud byl skutečně posledním orgánem soudního typu, který se věcí mohl zabývat. S ohledem na postavení Ústavního soudu, jakož i Evropského soudu pro lidská práva, však absence jakéhokoli odůvodnění znemožňuje posoudit, byť jen v hrubých rysech, důvody rozhodnutí a v případě předložení věci těmto orgánům stejně vyvolá povinnost Nejvyššího soudu své rozhodnutí (vlastně dodatečně) odůvodnit.

Ve smyslu judikatury Evropského soudu pro lidská práva je věcí každého státu, jak upraví soudní soustavu a vztahy mezi jejími jednotlivými stupni. Pokud by tzv. mimořádné opravné prostředky nebyly připuštěny vůbec, nepochybně by taková úprava z tohoto pohledu i z pohledu ústavněprávního obstála. Na druhé straně, jsou-li takové prostředky připuštěny, měla

by v právním státě být jejich úprava v zásadě stejná pro všechny typy soudního řízení, resp. se odlišovat jen tehdy, jsou-li pro to rozumné důvody. Ze srovnání náležitostí, které musí obsahovat rozhodnutí o dovolání v civilním a trestním řízení, resp. náležitostí, které vyžaduje soudní řád správní u rozhodnutí o kasační stížnosti, však vyplývají podstatné rozdíly, jejichž racionalita Ústavnímu soudu není zřejmá.

Je-li odmítáno Nejvyšším soudem dovolání v trestním řízení, ukládá mu zákon, aby stručně uvedl důvod odmítnutí, s poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí (§ 265i odst. 2 tr. řádu). Komentář k trestnímu řádu pak hovoří o tom, že charakteristický znak - stručnost - nutně ovlivní to, jaký důvod vedl k odmítnutí dovolání. Obsáhlejší odůvodnění si vyžádají, uvádí se v komentáři, důvody uvedené v § 265i odst. 1 písm. b), c), a zejména f), tedy má-li být odpovězeno, proč určitá otázka není po právní stránce zásadního významu. Ze srovnání s požadavky na odůvodnění rozhodnutí o dovolání v civilním řízení tedy vyplývá, že o věci v zásadě stejné povahy může Nejvyšší soud rozhodnout, z hlediska požadavků na odůvodnění svého rozhodnutí, zcela odlišně. Z porovnání takto rozdílných požadavků na odůvodnění dovolacích rozhodnutí, s požadavky na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti, vyplývá, že soudní řád správní v § 55 odst. 4 umožňuje neodůvodnit pouze usnesení, jímž se řízení nekončí a jímž se nikomu neukládá povinnost. Rozsudek bez odůvodnění tento zákon nezná (§ 54). Vzhledem k tomu, že podle ustanovení § 120 s.ř.s. se i na řízení o kasační stížnosti použijí přiměřeně ustanovení části třetí hlavy prvé s.ř.s., lze uzavřít, že rozhodnutí o kasační stížnosti musí Nejvyšší správní soud odůvodnit vždy.

Z výše uvedeného je zřejmé, že v různých řízeních před soudy téhož státu, v situaci procesně, ne-li shodné, pak velmi podobné (účastníkem řízení je usilováno o zrušení pravomocného soudního rozhodnutí z důvodu nesprávného právního hodnocení, resp. je žádáno, aby se nejvyšší orgán soustavy soudů vyslovil k otázce, kterou účastník řízení považuje za otázku zásadní a dosud neřešenou) nemůže být s účastníkem řízení zacházeno různě, aniž by byly zřejmé rozumné důvody pro takový postup.

Argument, že odmítnutí dovolání v občanském soudním řízení bez odůvodnění přispěje k rozhodování soudů v přiměřené době (což je cíl nepochybně legitimní), rovněž podle přesvědčení Ústavního soudu neobstojí. Omezení práva účastníka dovolacího řízení v civilních věcech dozvědět se důvod, proč Nejvyšší soud rozhodl tak, jak rozhodl, může deklarovanému cíli posloužit jen minimálně (pokud vůbec). Uvedení stručných důvodů, o které Nejvyšší soud své odmítavé rozhodnutí opřel (např. citací judikátů tohoto soudu, které věc řeší, a pro jejichž změnu či odchýlení se od nich neshledal soud důvod), nemohou Nejvyšší soud zatížit významným způsobem, a tedy ani významně ovlivnit celkovou délku soudního řízení; omezení práv účastníka dovolacího řízení se tedy jeví být zjevně nepřiměřeným sledovanému cíli. V této souvislosti lze připomenout i názor vyjádřený v rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Delcourt (1970 A 11, § 25), podle něhož v demokratické společnosti zaujímá právo na řádný chod justice tak závažné místo, že je není možné obětovat vhodnosti. Spravedlnost nejen musí být vykonávána, ale rovněž musí být viditelná, že je vykonávána.

Z výše uvedených důvodů rozhodlo plénum Ústavního soudu o zrušení ustanovení § 243c odst. 2 o.s.ř. pro jeho rozpor s principy právního státu (čl. 1 Ústavy), jakož i s principem rovnosti (čl. 1 Listiny), tak jak byly tyto principy Ústavním soudem interpretovány v jeho dosavadní judikatuře, přičemž neshledal důvody pro odložení vykonatelnosti tohoto svého rozhodnutí. **(Z odůvodnění plenárního nálezu Pl. ÚS 1/03)**

§ 243d

Smlouva o převodu vlastnictví není neplatná jen proto, že převodce vlastnické právo odvozoval z rozhodnutí, které bylo po uzavření této smlouvy zrušeno dovolacím soudem a novým rozhodnutím bylo ve věci rozhodnuto jinak. **(R 55/2007)**